

ساخت عاملی پرسشنامه سبک‌های دفاعی (DSQ-40) در نمونه‌های غیربالینی ایرانی

لیلا حیدری نسب- عضو هیات علمی دانشگاه شاهد
محمد رضا شعیری- عضو هیات علمی دانشگاه شاهد

چکیده

پرسشنامه‌ی سبک‌های دفاعی^۱ توسط باند^۲ (۱۹۸۳) و سپس آندروز^۳ و همکاران (۱۹۹۳) بر روی نمونه‌های بالینی و غیربالینی واری‌های متعددی را تاکنون پشت سر نهاده است. یکی از موارد مرتبط با این واری‌ها، تحلیل عاملی می‌باشد. براساس نتایج تحقیقات مختلف در کشورهای متعدد، این پرسشنامه در کشورهای متعدد هم‌نوا نبوده و در عین برخورداری از شباهت‌ها دارای نوساناتی در نتایج نهائی بوده است. هدف مطالعه‌ی فعلی تحلیل عاملی مربوط به پرسشنامه‌ی سبک‌های دفاعی بر روی نمونه‌های دانش‌آموزی (N=۶۶۶) و دانشجویی (N=۴۰۱) به منظور کشف تعداد سبک‌های دفاعی در آنان می‌باشد. نتایج به دست آمده در تحلیل‌های عاملی یاد شده در دو گروه به طور مجزا و در کل نمونه (۱۰۶۷ نفر) با توجه به تحلیل عاملی اکتشافی و موازی، بیانگر وجود سه عامل بوده است. گرچه دفاع‌های لانه‌گزیده در هر سبک با داده‌های اولیه آندروز و همکاران (۱۹۹۳) و نیز سایر محققان تفاوت‌های را دارد اما به طور کلی یافته‌های تحقیقی از نتایج این مطالعه حمایت می‌کند.

واژگان کلیدی: سبک‌های دفاعی، سبک رشدیافته، سبک روان‌آزرده‌وار، سبک رشدنا یافته.

1- Defense style questionnaire
3- Andrews

2- Bond

مقدمه

مکانیزم‌های دفاعی همچون بسیاری از مفاهیم روان تحلیل‌گری، مفهومی مبهم و ناشناخته به نظر می‌رسد و این ابهام و رازآلودگی تردید را در مورد حضور و یا تأثیر آن در کنش‌های روانی آدمی دامن زده است و آنچه که این ابهام را می‌گستراند، جایگاه آن است، چرا که از فروید تا روانشناسان من، همگی بر اهمیت گستره‌ی ناهشیاری در پدیدآئی و ظهور این مکانیزم‌ها تأکید داشته و بر آن پای می‌فشرند (کوپر^۱، ۱۹۹۸؛ بوکوک^۲، ۲۰۰۲؛ پروین^۳، ۲۰۰۵).

مکانیزم‌های دفاعی در پی فزون‌خواهی بن و تکانه‌های ناهشیار و ناخواستنی‌اش، به راه می‌افتند و هدف آنها کاهش اضطراب برآمده از چنین جنبشی و یا مهار آن و یا برآوردن تمنای بن به طریق مدارا می‌باشد (فروید ۱۹۳۸، میلر^۴، ۲۰۰۲؛ کاسلو^۵، ۲۰۰۲؛ پروین، ۲۰۰۵). فروید با طرح نظریه دوم خویش در خصوص اضطراب، به «من» جایگاه ویژه‌ای بخشید. در نظر نخست، «من اضطراب را ادراک و سپس نیروهایی را برای دفاع در برابر تجسم‌های تهدیدآمیز بن تجهیز می‌کند در واقع من، سکوت نمی‌کند بلکه به مبارزه برمی‌خیزد و در این مبارزه، واقعیت را تحریف می‌کند تا احساسات ناخوشایند مستولی شده بر وجود خویشتن را تسلی بخشد و در این راه، مکانیزم‌های دفاعی، نیرومندترین سلاحی است که من آن را به کار می‌گیرد» (کوپر، ۱۹۹۸).

از زمان طرح مفهوم مکانیزم‌ها توسط فروید تاکنون شمار مکانیزم‌های دفاعی به گونه‌ای متفاوت ارائه گردیده است. گرچه آنافروید ده مکانیزم دفاعی را توصیف می‌کند و بر تعداد اولیه آن، آنگونه که فروید مطرح کرده بود می‌افزاید، (فروید، ۱۹۳۸) اما هارتمن، کریس^۶ و لوین اشتاین^۷ در ۱۹۶۴ به تعداد این مکانیزم‌ها به تدریج افزوده‌اند و پاره‌ای از مولفان تعداد این مکانیزم‌ها را حتی تا ۱۰۱ دفاع گسترش بخشیده‌اند (بلاکمن^۸،

1- Cooper

3- Pervin

5- Kaslow

7- Lowenstein

2- Bockock

4- Miller

6- Kris

8- Blackman

(۲۰۰۴) و در کنار این گسترش کمی، دغدغه بنیادین متخصصان، شیوه‌ی ارزیابی این مکانیزم‌ها بود. روش‌های ارزیابی مکانیزم‌های دفاعی با در نظر داشتن باور بنیادین فروید (۱۹۳۶) یعنی ناهشیار بودن مکانیزم‌ها و با الهام از آنا فروید و ویلهلم رایش در مورد رابطه‌ی عادات رفتاری و مکانیزم‌های دفاعی (کاسلو، ۲۰۰۲؛ اروین^۱، ۲۰۰۲) رو به تحول گذارد. در کنار چنین تحولی بود که ابزار پرسشنامه‌ی سبک‌های دفاعی توسط باند^۲ و همکارانش تدوین گردید. این پرسشنامه ۲۴ مکانیزم دفاعی را براساس ۸۸ سوال واری می‌نمود (باند، ۱۹۸۳، آندروز و همکاران، ۱۹۹۳). باند (۱۹۸۳) با استفاده از روش تحلیل عاملی، ۴ عامل را در این پرسشنامه از یکدیگر متمایز نمود: الگوهای عملی سازش نیافته^۳، دفاع‌های تحریف تصویر ذهنی^۴، دفاع‌های خودقربانی^۵، و دفاع‌های سازش یافته. به علت پاره‌ای از مشکلات ساختاری، آندروز و همکارانش (۱۹۹۳) دیگر بار نسخه‌ای جدید از پرسشنامه‌ی سبک‌های دفاعی را با ۴۰ عبارت و ۲۰ مکانیزم دفاعی (DSQ-40) تدوین نمودند. آنان پس از انجام بررسی‌های تحلیل عاملی توانستند ۲۰ مکانیزم دفاعی را در ۳ عامل از یکدیگر متمایز نمایند: ۱- سبک رشدیافته^۶ (مکانیزم‌های والایی‌گرایی، طنز، فرونشانی و پیشاپیش نگری)، ۲- سبک روان‌آزرده‌وار^۷ (باطل‌سازی، دیگر دوستی، آرمانی‌سازی و تشکل واکنشی)، ۳- سبک رشدنیافته^۸ (انکار، تفرق، نارزنده‌سازی، گذار به عمل، بدنی‌سازی، خیالپردازی اوتیستیک، لایه‌سازی، دلیل‌تراشی، بدنی‌سازی، جابه‌جایی، پرخاشگری منفعلانه، فرافکنی).

نیشی مورا^۹ (۱۹۹۸) فرم اولیه DSQ را مورد تحلیل قرار داد و به ۳ عامل رشدنیافته (که مکانیزم‌های گذار به عمل، انکار، پرخاشگری منفعلانه، قادر مطلق‌انگاری، فرافکنی، مصرف‌گرایی، لایه‌سازی، واپس‌روی، طرد کردن کمک، بیوستگی و والایی‌گرایی

1- Erwin
3- Maladaptive action patterns
5- Self-sacrificing
7- Neurotic styles
9- Nishimura

2- Bond
4- Image-distorting
6- Mature styles
8- Immature styles

را در برمی‌گرفت) روان‌آزرده‌وار (شامل مکانیزم‌های دوری‌گزینی، بازداری، باطل‌سازی، خیالپردازی، همانندسازی، بدنی‌سازی، و دیگر دوستی) و رشدیافته (درب‌گیرنده‌ی مکانیزم‌های فرونشانی، طنز، تشکل واکنشی، مجزاسازی، آرمانی‌سازی، پیشاپیش‌نگری، جهت‌یابی و وظیفه‌ای) دسترسی پیدا نمود. سامالتی و همکارانش (۱۹۹۶) نیز فرم اولیه DSQ را مورد تحلیل عاملی قرار دادند و ۴ عامل رشدناایافته، رشدیافته، مرزی و روان‌آزرده‌وار را از یکدیگر متمایز نمودند.

هایاشی^۱ و همکاران (۲۰۰۴) DSQ-40 را بر ۶۰۶ نفر ژاپنی اجرا نمودند و براساس تحلیل عوامل مبتنی بر واریماکس به ۴ عامل دست یافتند. عامل نخست ترکیبی از دفاع‌های رشد یافته و رشد نایافته بود (تفرق، طنز، والایی‌گرایی، فرونشانی، دلیل‌تراشی، انکار، پیشاپیش‌نگری) عامل دوم دفاع‌های رشد نایافته آندروز را در بر می‌گرفت و تنها، مکانیزم تشکل واکنشی که در لیست آندروز نوعی دفاع روان‌آزرده بود در این فهرست جای می‌گرفت و عامل سوم ملغمه‌ای از دفاع‌های روان‌آزرده آندروز و دفاع‌های رشد نایافته بود.

روتا^۲ و همکارانش (۲۰۰۶) در بررسی فرم ۴۰ سوالی پرسشنامه‌ی سبک‌های دفاعی، ۴ عامل را از یکدیگر متمایز نمود: سبک رشدناایافته (مکانیزم‌های فراقنی، پرخاشگری منفعلان، خیالپردازی اوتیستیک، بدنی‌سازی، جابه‌جایی، گذار به عمل) سبک رشدیافته (طنز، والایی‌گرایی، فرونشانی، دلیل‌تراشی، پیشاپیش‌نگری)، دفاع‌های تحریف شده (انکار، تفرق، نارزنده‌سازی، مجزاسازی، لایه‌سازی) و دفاع‌های روان‌آزرده‌وار (مکانیزم‌های تشکل واکنشی، باطل‌سازی، آرمانی‌سازی و دیگر دوستی دروغین). مطالعاتی از این دست نیز در گستره‌ی بالینی انجام پذیرفته است و براساس نظر پژوهشگران تشخیص و پیردی دفاع‌ها در گستره بالینی به پیش‌آگهی درمانگری پاسخ می‌دهد (پترaglia^۳ و همکاران، ۲۰۰۹) و با سبک مقابله، و ادراک از خود و خودتنظیمی در ارتباط است (ایوانز^۴ و سی‌مان^۵، ۲۰۰۰).

1- Hayashi
3- Petraglia
5- Seaman

2- Ruuttu
4- Evans

با نگاهی به تلاش‌هایی که در مورد تحلیل عوامل پرسشنامه‌ی سبک‌های دفاعی انجام پذیرفته است می‌توان دریافت که در تفکیک و بازشناسی عامل‌های پرسشنامه‌ی سبک‌های دفاعی بین پژوهشگران اختلاف نظر وجود داشته است و بسیاری از آنان در تعلق پاره‌ای از دفاع‌ها به سبک‌های خاص تفاوت‌های چشمگیری داشته‌اند، از این رو و براساس ناهمگرایی‌های متعدد در این گستره، هدف مطالعه فعلی تعیین عامل‌های پرسشنامه‌ی سبک‌های دفاعی در نمونه‌های ایرانی است، با توجه به این که نخستین گام در به کارگیری یک ابزار در فرهنگی متفاوت از خاستگاه آن تعیین اعتبار آن ابزار می‌باشد و نیز با تأکید بر این مطلب که یکی از روش‌های سنجش اعتبار سازه، تحلیل عاملی یک تست است، بنابراین مسأله اساسی پژوهش حاضر این است که پرسشنامه‌ی سبک‌های دفاعی (DSQ-40) در نمونه‌های غیربالینی ایرانی دارای چه ساختار عاملی است و آیا می‌توان عامل‌های پرسشنامه‌ی سبک‌های دفاعی را آنگونه که آندروز و همکارانش (۱۹۹۳) از یکدیگر بازشناختند، در نمونه‌های ایرانی از یکدیگر متمایز نمود.

روش

آزمودنی‌ها

الف - جامعه‌ی آماری: جامعه‌ی آماری پژوهش فعلی دربرگیرنده‌ی دانشجویان دوره کارشناسی روزانه دانشگاه تهران (۱۳۲۰۴ نفر) و دانش‌آموزان دوره متوسطه منطقه ۶ تهران (۲۲۰۸۹ نفر) بوده است.

ب - نمونه تحقیق: بر اساس برآورد حجم اولیه نمونه مطابق با نظر کریجس^۱ و مورگان^۲ (۱۹۷۰)، برای هر دو گروه، نمونه ۳۵۰ نفری، و مجموع ۷۰۰ نفر برآورد گردید. برای نمونه‌گیری از دو جامعه‌ی یاد شده و برای انجام روش تحلیل عاملی به ازای هر سوال حداقل ۱۰ آزمودنی مورد نیاز است بنابراین حداقل ۲۰۰ نفر در هر گروه بایستی

1- Krejcie

2- Morgan

قرار بگیرند. بر این اساس ۴۳۰ دانشجوی دوره‌ی کارشناسی روزانه در رشته‌های مختلف تحصیلی (براساس سهم ۳٪ برای گروه‌ها) و ۶۹۰ دانش‌آموز دختر و پسر از منطقه ۶ تهران (سال اول دبیرستان تا پیش دانشگاهی) به عنوان نمونه مورد بررسی انتخاب گردیدند (منطقه ۶ به عنوان منطقه مرکزی تهران انتخاب گردید). در نهایت با حذف پرسشنامه‌های غیر قابل اعتماد، تحلیل نهائی بر روی ۴۰۱ دانشجو (با میانگین سنی ۲۱/۳ و انحراف معیار ۳/۷، ۲۱۲ زن و ۱۸۹ مرد) و ۶۶۶ دانش‌آموز (با میانگین ۱۶/۶۱ و انحراف معیار ۱/۰۱؛ ۳۱۵ دختر و ۳۵۱ پسر) انجام گرفت.

ابزارهای اندازه‌گیری

ابزار اصلی در این تحقیق پرسشنامه سبک‌های دفاعی (DSQ-40) (آندروز و همکاران، ۱۹۹۳) بوده است. همانگونه که پیشتر اشاره گردید، پرسشنامه‌ی مزبور توسط آندروز و همکارانش بر اساس پرسشنامه‌ی اولیه باند و همکاران (۱۹۸۳) تحول یافت که ۲۰ مکانیزم دفاعی را در ۳ عامل رشدیافته، رشد نیافته و روان‌آزرده‌وار از یکدیگر مورد بازشناسی و تفکیک قرار داد. اعتبار و پایائی این فرم در تحقیقات متعدد مورد واری و تأیید قرار گرفته است (نی‌شی‌مورا، ۱۹۹۸؛ سامالتی^۱ و همکاران، ۲۰۰۳؛ روتا^۲ و همکاران، ۲۰۰۶؛ ناصربخت و همکاران، ۱۹۹۶؛ تریجس برگ^۳ و همکاران، ۲۰۰۰؛ باند، ۲۰۰۴) در ایران نیز حیدری نسب و همکاران (۱۳۸۶) در نمونه‌های ایرانی (در دو گروه غیربالیینی و بالینی) DSQ-40 را مورد مطالعه و واری‌های روانسنجی قرار دادند. در این تحقیق اعتبار محتوی و همگرا DSQ با استفاده از جمع‌بندی نظر متخصصان و نیز استفاده از آزمون نئو^۴ (کاستا و مک‌گری، ۱۹۹۲ به نقل از هوگان^۵، ۲۰۰۳) مورد بررسی قرار گرفت و نتایج نمایانگر اعتبار قابل قبول DSQ در نمونه‌های ایرانی بود. همچنین اعتبار سازه از طریق بررسی همبستگی‌های هر یک از ماده‌های پرسشنامه با سبک‌ها (عامل‌ها)

1- Sammallahti
3- Trijsburg
5- Hogan

2- Ruuttu
4- NEO-FFI

مورد محاسبه قرار گرفت و اعتبار سازه DSQ نیز به طور مناسب گزارش گردید. همچنین ضریب پایایی DSQ با استفاده از محاسبه‌ی آلفای کرونباخ در دانش‌آموزان ۰/۷۱ و در دانشجویان ۰/۷۸ و ضریب همبستگی بین دو نیمه ۰/۵۴ گزارش گردیده است. نتایج حاصل از بازآزمایی DSQ در نمونه‌های دانشجویی و دانش‌آموزی نیز نمایانگر پایایی قابل قبول می‌باشد که مقدار آن در دانشجویان بین ۰/۹۱-۰/۳۲ و در دانش‌آموزان بین ۰/۸۲-۰/۴۰ گزارش گردیده است و تمام همبستگی‌ها معنی‌دار بوده‌اند (حیدری نسب و همکاران، ۱۳۸۶).

شیوه‌ی تحلیل داده‌ها

در این تحقیق علاوه بر استفاده از روش‌های آمار توصیفی از روش تحلیل عاملی اکتشافی و تحلیل عاملی موازی استفاده شد.

نتایج

پرسشنامه‌ی سبک‌های دفاعی در این تحقیق مورد تحلیل قرار گرفت. این پرسشنامه ۲۰ مکانیزم دفاعی و ۳ عامل (رشد نیافته، رشدیافته و روان‌آزرده) را مورد واریانس قرار می‌دهد (آندروز و همکاران، ۱۹۹۳؛ حیدری نسب و همکاران، ۱۳۸۶). برای انجام روش تحلیل عاملی، نخست براساس نظر تباچینک^۱ و فیدل^۲ (۱۹۹۶) در همبستگی بین آیتم‌ها می‌باید حداقل چند همبستگی بالا باشد و اگر هیچ کدام از آنها به ۰/۳۰ نرسد استفاده از تحلیل عاملی با تردید مواجه می‌شود، بررسی همبستگی بین آیتم‌ها نشان داد که حداقل تعداد قابل توجهی همبستگی مساوی یا بزرگ‌تر از ۰/۳۰ در گروه دانش‌آموزان، دانشجویان و کل نمونه (۱۰۶۷ نفر) مشاهده گردید از این رو، روش تحلیل عاملی پی گرفته شد.

در گام دوم تحلیل عاملی انجام شد. نتایج مربوط به آزمون کرویت بارتلت^۳ و کفایت

1- Tabachnick

2- Fidell

3- Bartlett's test of spheric

نمونه‌برداری^۱ در نمونه‌های دانش‌آموزی، دانشجویی و کل در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول (۱) نتایج مربوط به آزمون‌های کرویت بارتلت و کفایت نمونه‌برداری مبتنی بر تحلیل عاملی پرسشنامه‌ی سبک‌های دفاعی

شاخص	دانش‌آموز (n=۶۶۶)	دانشجو (n=۴۰۱)	کل (n=۱۰۶۷)
kmo	۰/۷۸۵	۰/۸۱	۰/۸۲
آزمون	۱۷۵۸/۲	۱۶۴۲/۸	۳۱۶۷/۱
کرویت	۱۹۰	۱۹۰	۱۹۰
بارتلت	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱
سطح معنی‌داری			
درجه آزادی			
خی‌دو			

نتایج ارائه شده در جدول ۱ نشان می‌دهد که آزمون کفایت نمونه‌برداری در سه گروه به ترتیب برابر با ۰/۷۸، ۰/۸۱ و ۰/۸۲ است که از مقدار ۰/۶۰ بالاتر است (تباچینگ و فیدل، ۱۹۹۶؛ هومن، ۱۳۸۰).

بنابراین شرط کنونی برای انجام تحلیل عاملی مناسب است. همچنین آزمون کرویت بارتلت در هر دو گروه نمونه و کل آزمودنی‌ها معنی‌دار بوده و نمایانگر این نکته است که ماتریس همبستگی‌های مشاهده شده متعلق به جامعه‌ای با متغیرهای ناهمبسته است از این رو داده‌ها برای تحلیل عاملی مناسب هستند (هومن، ۱۳۸۰).

در گام سوم داده‌های مربوط به دو گروه نمونه‌ی دانش‌آموزی و دانشجویی و نیز کل نمونه به شکل جداگانه به توصیه تباچینگ و فیدل (۱۹۹۶) براساس چرخش مایل^۲ مورد تحلیل قرار گرفت. سپس همبستگی بین عوامل بررسی شد و چون در هر سه مورد نمونه، همبستگی بین عامل‌ها کمتر از ۰/۳۳ بود بدین‌خاطر تحلیل عاملی براساس چرخش واریماکس^۳ دنبال شد.

تحلیل مؤلفه‌های اصلی^۴ و چرخش واریماکس برای هر دو گروه نمونه‌ی دانش‌آموزی

1- Kaiser-Meyer-olk
3- Varimax

2- Oblique
4- Pincipal components analysis

دانش‌آموزی و دانشجویی و کل نمونه انجام گردید. نتایج تحلیل یاد شده در جدول ۲ ارائه شده است. نتایج مندرج در جدول ۲ نشان می‌دهد که ارزش ویژه^۱ مربوط به تحلیل مولفه‌های اصلی گروه دانش‌آموزی در چهار مورد، گروه دانشجویی در پنج مورد و کل نمونه در چهار مورد بالاتر از ۱ می‌باشد.

با وجود ارائه‌ی ارزش‌های ویژه بالاتر از ۱ در تحلیل عاملی ارائه شده در جدول ۲، بایستی توجه داشت که گر چه روش فوق برای استخراج عوامل مناسب است (تباچینگ و فیدل، ۱۹۹۶) اما استفاده از این روش باعث می‌شود که پژوهشگر به تعداد عواملی بیش از حد مطلوب دست یابد (زویک^۲ و ولیسر^۳؛ ۱۹۸۶؛ فرگوسن^۴ و کاکس^۵، ۱۹۹۳) بدین خاطر تحلیل عاملی موازی با استفاده از نرم‌افزار تحلیل موازی تحت شبکه^۶ (پاتیل^۷ و همکاران، ۲۰۰۸) در مورد داده‌های دو گروه و کل نمونه انجام گردید. نتایج ناشی از تحلیل عاملی موازی به همراه ارزش‌های ویژه مربوط به تحلیل مولفه‌های اصلی در جدول ۳ ارائه گردیده است.

بر اساس نتایج جدول ۳ و مقایسه ارزش‌های ویژه ناشی از تحلیل مولفه‌های اصلی و تحلیل عاملی موازی در مورد نمونه‌ی دانش‌آموزی، می‌توان دریافت که در این گروه سه عامل که ارزش ویژه مولفه‌های اصلی آن بزرگ‌تر از تحلیل عامل موازی است، قابل تأیید می‌باشد. همچنین در گروه نمونه دانشجویی و کل نمونه نیز همین ویژگی مشاهده می‌شود. بنابراین تنها می‌توان در هر گروه، سه عامل ناشی از تحلیل عاملی اکتشافی را پذیرفت.

جدول ۴ نتایج مربوط به تحلیل داده‌های پرسشنامه‌ی سبک‌های دفاعی در گروه‌های دانش‌آموزی، دانشجویی و کل را بر اساس چرخش واریماکس نشان می‌دهد. همانگونه که مشاهده می‌گردد عوامل متعددی در این جدول ارزش‌های ویژه بالاتر از ۱ را دارا

1- Eigenvalue
3- Velicer
5- Cox
7- Patil

2- Zwick
4- Ferguson
6- Web-based parallel analysis

هستند؛ اما با توجه به تحلیل عاملی موازی، ۳ عامل در هر گروه قابل اعتماد می‌باشد. سه عامل یاد شده در گروه دانش آموزی ۳۵/۸ درصد واریانس را در نمرات مربوط به 40 DSQ در گروه دانشجویی، ۰/۴۱ و در کل نمونه ۳۷/۵ درصد را تبیین می‌کند.

جدول (۲) نتایج مربوط به تحلیل مولفه‌های اصلی پرسشنامه‌ی سبک‌های دفاعی در نمونه‌های دانش‌آموزی، دانشجویی و کل

عامل	دانش آموز		دانشجو		کل	
	ارزش ویژه تبیین شده	واریانس تبیین شده	ارزش ویژه تبیین شده	واریانس تبیین شده	ارزش ویژه تبیین شده	واریانس تبیین شده
۱	۲/۹۲۷	۱۴/۶۳۵	۳/۶۹۲	۱۸/۴۵۸	۱۸/۴۵۸	۱۶/۰۹۱
۲	۲/۶۸۰	۱۳/۴۰۲	۲/۹۹۲	۱۴/۹۶۲	۳۳/۴۲۱	۲۹/۷۸۹
۳	۱/۵۶۶	۷/۸۲۹	۱/۵۲۰	۷/۶۰۱	۴۱/۰۲۲	۳۷/۵۰۰
۴	۱/۱۲۵	۵/۶۲۶	۱/۱۴۸	۵/۷۴۲	۴۶/۷۶۴	۴۳/۱۰۳
۵	-۰/۹۹۲	۴/۹۶۰	۱/۰۷۴	۵/۳۶۹	۵۲/۱۳۳	۴۷/۹۱۰
۶	-۰/۹۵۷	۴/۷۸۴	-۰/۹۵۰	۴/۷۵۱	۵۶/۸۸۴	۵۲/۳۷۵
۷	-۰/۸۷۴	۴/۳۷۲	-۰/۸۷۵	۴/۳۷۶	۶۱/۲۶۰	۵۶/۷۳۳
۸	-۰/۸۵۰	۴/۲۴۸	-۰/۷۹۴	۳/۹۷۰	۶۵/۲۳۱	۶۰/۷۳۳
۹	-۰/۸۱۶	۴/۰۷۸	-۰/۷۶۱	۳/۸۰۴	۶۹/۰۳۵	۶۴/۶۸۹
۱۰	-۰/۷۹۸	۳/۹۹۲	-۰/۷۳۸	۳/۶۸۹	۷۲/۷۳۴	۶۸/۵۳۴
۱۱	-۰/۷۷۱	۳/۸۵۷	-۰/۶۷۳	۳/۳۹۲	۷۶/۱۱۶	۷۲/۱۷۸
۱۲	-۰/۷۳۸	۳/۶۸۹	-۰/۶۶۳	۳/۳۱۷	۷۹/۴۳۳	۷۵/۷۸۹
۱۳	-۰/۶۹۹	۳/۴۹۵	-۰/۶۱۷	۳/۰۸۴	۸۲/۵۱۷	۷۹/۳۰۸
۱۴	-۰/۶۹۰	۳/۴۵۰	-۰/۶۰۱	۳/۰۰۴	۸۵/۵۲۱	۸۲/۷۴۶
۱۵	-۰/۶۶۰	۳/۳۰۲	-۰/۵۸۵	۲/۹۲۳	۸۸/۴۴۳	۸۵/۹۹۲
۱۶	-۰/۶۳۷	۳/۱۸۴	-۰/۵۳۷	۲/۶۸۶	۹۱/۱۲۹	۸۹/۰۹۸
۱۷	-۰/۶۰۶	۳/۰۲۸	-۰/۴۹۲	۲/۴۶۱	۹۳/۵۹۱	۹۱/۹۷۳
۱۸	-۰/۵۵۸	۲/۷۸۹	-۰/۴۷۳	۲/۳۶۷	۹۵/۹۵۸	۹۴/۷۴۷
۱۹	-۰/۵۳۲	۲/۶۵۹	-۰/۴۳۶	۲/۱۸۱	۹۸/۱۳۸	۹۷/۴۱۸
۲۰	-۰/۵۲۴	۲/۶۱۹	-۰/۳۷۲	۱/۸۶۲	۱۰۰/۰۰۰	۱۰۰/۰۰۰

* خانه‌های تیره، نمایانگر مواردی است که ارزش‌های ویژه بالاتر از ۱ دارند

فصلنامه پژوهش‌های نوین روانشناختی

سال ششم، شماره ۲۱، بهار ۱۳۹۰

جدول (۳) ارزش‌های ویژه ناشی از تحلیل مولفه‌های اصلی به همراه درصدی ارزش‌های ویژه ناشی از تحلیل مولفه‌های نمونه دانش‌آموزی، دانشجویی و کل

ریشه	دانش‌آموز (n=۶۶۶)			دانشجو (n=۴۰۱)			کل (n=۱۰۶۷)		
	میانگین	درصد	ارزش ویژه ناشی از تحلیل مولفه‌های اصلی	میانگین	درصد	ارزش ویژه ناشی از تحلیل مولفه‌های اصلی	میانگین	درصد	ارزش ویژه ناشی از تحلیل مولفه‌های اصلی
۱	۱/۳۱۸۲	۱/۳۷۵۹	۲/۹۲۷	۱/۴۲۵۵	۱/۵۰۵۲	۳/۶۹۲	۱/۲۴۹۸	۱/۲۷۶۰	۳/۲۱۸
۲	۱/۲۶۳۳	۱/۲۹۴۲	۲/۶۸۰	۱/۳۴۱۷	۱/۳۸۹۰	۲/۹۹۲	۱/۲۰۹۶	۱/۲۴۰۹	۲/۷۴۰
۳	۱/۲۱۹۳	۱/۲۵۰۸	۱/۵۶۶	۱/۲۷۹۵	۱/۳۲۵۰	۱/۵۲۰	۱/۱۷۵۵	۱/۱۹۵۰	۱/۵۴۲
۴	۱/۱۸۴۴	۱/۲۱۲۳	۱/۱۲۵	۱/۲۳۳۴	۱/۲۶۹۸	۱/۱۴۸	۱/۱۴۵۱	۱/۱۶۸۹	۱/۱۲۱
۵	۱/۱۴۹۴	۱/۱۷۳۰	۰/۹۹۲	۱/۱۹۱۸	۱/۲۲۲۴	۱/۰۷۴	۱/۱۱۹۱	۱/۱۴۶۳	۰/۹۶۱
۶	۱/۱۱۷۷	۱/۱۴۲۲	۰/۹۵۷	۱/۱۴۸۹	۱/۱۷۸۵	۰/۹۵۰	۱/۰۹۴۰	۱/۱۱۶۲	۰/۸۹۳
۷	۱/۰۸۷۱	۱/۱۱۵۱	۰/۸۷۴	۱/۱۰۹۱	۱/۱۳۶۲	۰/۸۷۵	۱/۰۷۱۰	۱/۰۹۲۸	۰/۸۷۰
۸	۱/۰۵۸۷	۱/۰۸۰۷	۰/۸۵۰	۱/۰۷۳۰	۱/۰۹۹۱	۰/۷۹۴	۱/۰۴۸۳	۱/۰۶۶۱	۰/۸۰۲
۹	۱/۰۳۲۲	۱/۰۵۴۶	۰/۸۱۶	۱/۰۳۶۱	۱/۰۶۳۷	۰/۷۶۱	۱/۰۲۷۱	۱/۰۴۶۹	۰/۷۹۱
۱۰	۱/۰۰۴۵	۱/۰۲۸۹	۰/۷۹۸	۱/۰۰۰۳	۱/۰۳۴۲	۰/۷۳۸	۱/۰۰۵۸	۱/۰۲۰۸	۰/۷۶۷
۱۱	۰/۹۷۸۷	۱/۰۰۶۶	۰/۷۷۱	۰/۹۶۷۰	۰/۹۹۳۲	۰/۶۷۳	۰/۹۸۳۴	۱/۰۰۲۵	۰/۷۳۱
۱۲	۰/۹۵۱۸	۰/۹۷۶۷	۰/۷۳۸	۰/۹۳۹۸	۰/۹۶۷۴	۰/۶۶۳	۰/۹۶۲۳	۰/۹۸۱۰	۰/۷۲۲
۱۳	۰/۹۲۴۷	۰/۹۵۰۱	۰/۶۹۹	۰/۹۰۴۶	۰/۹۳۲۷	۰/۶۱۷	۰/۹۴۱۳	۰/۹۶۶۳	۰/۷۰۴
۱۴	۰/۸۹۹۶	۰/۹۲۰۲	۰/۶۹۰	۰/۸۷۰۰	۰/۸۹۷۵	۰/۶۰۱	۰/۹۲۱۵	۰/۹۳۹۹	۰/۶۸۸
۱۵	۰/۸۷۳۷	۰/۸۹۵۶	۰/۶۶۰	۰/۸۳۶۰	۰/۸۶۱۱	۰/۵۸۵	۰/۸۹۹۶	۰/۹۲۰۲	۰/۶۴۹
۱۶	۰/۸۴۹۲	۰/۸۶۶۸	۰/۶۳۷	۰/۸۰۴۱	۰/۸۳۰۲	۰/۵۳۷	۰/۸۷۹۸	۰/۸۹۸۷	۰/۶۲۱
۱۷	۰/۸۲۰۷	۰/۸۴۵۶	۰/۶۰۶	۰/۷۶۸۰	۰/۸۰۱۱	۰/۴۹۲	۰/۸۵۶۷	۰/۸۷۵۱	۰/۵۷۵
۱۸	۰/۷۹۰۰	۰/۸۱۶۴	۰/۵۵۸	۰/۷۳۳۰	۰/۷۷۳۹	۰/۴۷۳	۰/۸۳۲۰	۰/۸۵۲۰	۰/۵۵۵
۱۹	۰/۷۵۷۱	۰/۷۸۳۴	۰/۵۳۲	۰/۶۹۲۰	۰/۷۲۸۱	۰/۴۳۶	۰/۸۰۵۵	۰/۸۲۸۷	۰/۵۳۴
۲۰	۰/۷۱۸۹	۰/۷۵۰۷	۰/۵۲۴	۰/۶۴۵۱	۰/۶۸۴۵	۰/۳۷۲	۰/۷۷۴۴	۰/۷۹۶۳	۰/۵۱۶

*خانه‌های تیره نمایانگر سه عامل مقبول در تحلیل عاملی است

جدول (۴) نتایج مربوط به چرخش واریماکس DSQ در نمونه‌های دانش‌آموزی، دانشجویی و کل

دانش‌آموز (n=۶۶۶)				دانشجو (n=۴۰۱)				کل (n=۱۰۶۷)			
مکانیزم‌ها				عامل‌ها				عامل‌ها			
۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴	۱	۲	۳	۴
پرخاشگری	۰/۶۷۸			پرخاشگری	۰/۷۲۳			مکانیزم‌ها	۰/۷۱۳		
منفعل				منفعل				گذار به عمل	۰/۶۸۵		
گذار به عمل	۰/۶۶۳			گذار به عمل	۰/۶۸۰			پرخاشگری	۰/۶۰۴		
فراقکنی	۰/۶۵۴			لایه سازی	۰/۶۶۰			منفعل			
خیالپردازی	۰/۵۹۴			فراقکنی	۰/۶۵۴			فراقکنی	۰/۵۹۷		
اوتستیک				خیالپردازی	۰/۶۲۸			خیالپردازی	۰/۵۵۹		
جا به جایی	۰/۵۲۵			اوتستیک				اوتستیک			
بدنی سازی	۰/۴۹۳			بدنی سازی	۰/۵۸۶			لایه سازی	۰/۵۳۰		
لایه سازی	۰/۴۳۰			جا به جایی	۰/۵۳۵			بدنی سازی	۰/۴۷۲		
نارزنده سازی	۰/۳۸۲			نارزنده سازی	۰/۵۰۲			نارزنده سازی	۰/۷۰۸		
تفرق	۰/۶۳۵			تفرق	۰/۷۴۲			تفرق	۰/۶۲۲		
انکار	۰/۶۴۶			طنز	۰/۷۱۷			انکار	۰/۶۱۵		
طنز	۰/۶۱۵			دلیل تراشی	۰/۶۸۴			طنز	۰/۵۱۲		
فرونشانی	۰/۴۶۶			انکار	۰/۵۰۶			فرونشانی	۰/۴۹۷		
دلیل تراشی	۰/۴۰۶			باطل سازی	۰/۶۶۹			دلیل تراشی	۰/۶۶۸		
مجزاسازی	۰/۳۹۸			والائی گرائی	۰/۶۰۱			باطل سازی	۰/۵۸۳		
باطل سازی	۰/۶۵۲			دیگر دوستی	۰/۵۹۹			دیگر دوستی	۰/۵۵۰		
پیشاپیش گری	۰/۵۶۸			دروغین				دروغین	۰/۵۲۶		
آرمانی سازی	۰/۵۴۶			آرمانی سازی	۰/۵۹۵			آرمانی سازی	۰/۴۳۶		
دیگر دوستی	۰/۵۲۲			پیشاپیش گری	۰/۴۳۹			والائی گرائی	۰/۴۵۷		
دروغین				فرونشانی	۰/۶۶۶			پیشاپیش گری	۰/۵۸۰		
والائی گرائی	۰/۴۳۱			مجزاسازی				تشکل واکنشی	۰/۴۷۸		
تشکل واکنشی	۰/۶۹۵			تشکل واکنشی	۰/۵۶۹			جا به جایی	۰/۴۱۷		
				تشکل واکنشی	۰/۸۰۳			مجزا سازی			

در مجموع عامل نخست در گروه دانش‌آموزی شامل ۸ مکانیزم، در گروه دانشجویی شامل ۸ مکانیزم و در کل گروه شامل ۷ مکانیزم می‌باشد. عامل دوم در گروه دانش‌آموزی شامل ۶ مکانیزم، در گروه دانشجویی شامل ۴ مکانیزم و در کل نمونه

شامل ۵ مکانیزم است و عامل سوم در گروه دانش‌آموزی شامل ۴ مکانیزم، در گروه دانشجویی شامل ۵ مکانیزم و در کل نمونه شامل ۶ مکانیزم می‌باشد. بر این اساس، دو عامل دیگر بر اساس مقایسه تحلیل مولفه‌های اصلی و تحلیل عاملی موازی قابل اعتماد نیستند.

بحث نتایج

مطالعه‌ی فعلی به منظور اجرای تحلیل عاملی بر روی پرسشنامه‌ی سبک‌های دفاعی (آندروز و همکاران، ۱۹۹۳) انجام پذیرفت. بر اساس داده‌های آندروز و همکاران سه عامل رشدیافته (فرونشانی، والائی‌گرائی، طنز و پیشاپیش‌گری)، رشدنا یافته (دلیل‌تراشی، انکار، فرافکنی، تفرق، گذار به عمل، بدنی‌سازی، خیالپردازی اوتیستیک، پرخاشگری منفعلانه، مجزاسازی، جا به جایی، نارزنده‌سازی و لایه‌سازی) و روان‌آزرده (باطل‌سازی، آرمانی‌سازی، تشکل‌واکنشی، دیگر دوستی) در این پرسشنامه متمایز گردیدند.

جدول (۵) عوامل سه‌گانه و مکانیزم‌های مرتبط در نمونه‌های دانش‌آموزی، دانشجویی و کل به تفکیک

عامل ۱		عامل ۲		عامل ۳	
دانش‌آموز	دانشجو کل	دانش‌آموز کل	دانشجو کل	دانش‌آموز کل	دانشجو کل
پر خاشگری منفعلانه*	تفرق*	تفرق*	تفرق*	باطل‌سازی***	باطل‌سازی***
گذار به عمل*	انکار*	انکار*	انکار*	پیشاپیش‌گری**	پیشاپیش‌گری**
فرافکنی*	طنز***	طنز***	طنز***	آرمانی‌سازی***	آرمانی‌سازی***
خیالپردازی اوتیستیک*	فرونشانی**	فرونشانی**	فرونشانی**	دیگر دوستی***	دیگر دوستی***
جا به جایی*	دلیل‌تراشی*	دلیل‌تراشی*	دلیل‌تراشی*	والائی‌گرائی**	والائی‌گرائی**
بدنی‌سازی*	مجزاسازی*	مجزاسازی*	مجزاسازی*	-	-
لایه‌سازی*	-	-	-	-	-
نارزنده‌سازی*	-	-	-	-	-

*: رشدنا یافته؛ **: رشدیافته؛ ***: روان‌آزرده

در تحقیق کنونی نتایج مشاهده شده ناشی از تحلیل عاملی اکتشافی پرسشنامه‌ی سبک‌های دفاعی در نمونه‌های دانش‌آموزی، دانشجویی و کل، مبتنی بر مقایسه تحلیل عاملی موازی در هر سه گروه، سه عامل متمایز را تأیید نموده است، هر چند این مساله قابل تأمل است که تشابه سه تحلیل یاد شده در ارائه سه عامل متمایز، ضرورتاً بیانگر حضور مکانیزم‌های مشابه در هر عامل نیست. برای تصریح این مطلب در یک نمای کلی، عامل‌های بدست آمده در هر گروه در جدول ۵ ارائه می‌گردد.

نتایج مندرج در جدول ۵ از دو جهت قابل بررسی و تامل است:

نخست اینکه چه مکانیزم‌هایی در کنار یکدیگر یک عامل خاص را تشکیل داده‌اند. بر این اساس در عامل نخست، مکانیزم‌های پرخاشگری منفعلانه، گذار به عمل، فرافکنی، خیالپردازی اوتستیک، جا به جایی، بدنی‌سازی، لایه‌سازی، نارزنده‌سازی قرار می‌گیرند. این مکانیزم‌ها براساس یافته‌های آندروز و همکاران مربوط به سبک رشد نیافته هستند. بنابراین نتایج نشان می‌دهد که عامل نخست مکانیزم‌های رشد نیافته را به طور یکدست دربرمی‌گیرد. اما در عامل دوم هم‌نواپی مکانیزم‌ها مشاهده نمی‌گردد. نگاهی به مکانیزم‌ها به دست آمده در عامل دوم نشان می‌دهد که چهار مکانیزم در گروه رشد نیافته و دو مکانیزم در گروه رشد یافته (طنز، فرونشانی) قرار دارد. در عامل سوم نیز شاهد هم‌نواپی مکانیزم‌ها نیستیم، به گونه‌ای که در این عامل ترکیبی از سه مکانیزم روان‌آزرده و دو مکانیزم رشد یافته مشاهده می‌گردد. از این رو بایستی به این مساله توجه نمود که در عامل نخست همه‌ی مکانیزم‌ها رشد نیافته، در عامل دوم مکانیزم‌های رشد یافته و نیافته و در عامل سوم مکانیزم‌های رشد یافته و روان‌آزرده لانه گزیده‌اند و در هیچ موردی تلاقی و درهم آمیختگی مکانیزم‌های رشد نیافته و روان‌آزرده مشاهده نمی‌گردد.

از دیگر سو، تحلیل عاملی نمونه‌های مورد بررسی نشان می‌دهد که در عامل نخست بین نتایج دو گروه دانش‌آموزی و دانشجویی همگرایی وجود دارد گرچه مکانیزم جا به جایی در کل نمونه در این عامل استقرار نیافته است. اما در عامل دوم بین نتایج

گروه دانش‌آموزی و دانشجویی تفاوت وجود دارد، به گونه‌ای که مکانیزم‌های فرونشانی و مجزاسازی در گروه دانشجویی و نیز مکانیزم مجزاسازی در کل نمونه، در عامل دوم لانه نگزیده‌اند. در نهایت در عامل سوم تمامی مکانیزم‌های استقرار یافته در نمونه‌های دانش‌آموزی و دانشجویی و کل همگرا هستند و همگی ملغمه‌ای از دفاع‌های رشد یافته و روان‌آزرده می‌باشند.

اکنون از منظری دیگر به یافته‌های این تحقیق پرداخته می‌شود:

نخست باید توجه نمود که لانه‌گزینی مکانیزم‌های دفاعی در سه عامل متمایز در تحقیق حاضر با یافته‌های آندروز و همکاران (۱۹۹۳) همگرایی کامل ندارد. اما نتایج این مطالعه با تحقیقات متعددی در این گستره به طور کلی همخوانی دارد، بسیاری از نتایج مورد اشاره با نتایج آندروز و همکاران (۱۹۹۳) در نگاهی کلی ناهمگرایی‌هایی را برملا می‌سازند. نی‌شی‌مورا (۱۹۹۸) نیز در یافته‌های خود به نتایج یکدست و مشابهی با آندروز دست نیافت. او در عامل رشد نیافته، دفاع‌های گذار به عمل، لایه‌سازی و والایی‌گرایی، در سبک روان‌آزرده، دفاع‌های باطل‌سازی، دیگر دوستی و بدنی‌سازی و در سبک رشد نیافته مکانیزم‌های فرونشانی، تشکل واکنشی، پیشاپیش‌نگری و آرمانی‌سازی را گزارش نمود. روتا (۲۰۰۶) نیز به داده‌های متناقضی دست یافت او در کنار مکانیزم طنز و والایی‌گرایی، مکانیزم رشد نیافته دلیل تراشی را نیز گزارش نمود و تنها عامل روان‌آزرده او همان ۴ مکانیزم دفاعی یافته‌های آندروز را در بر می‌گرفت.

ناصر بخت^۱ و همکاران (۱۹۹۶) نیز توانستند ۴ عامل را از یکدیگر متمایز نمایند که در یک عامل فقط مکانیزم طنز جای می‌گرفت که به لحاظ کلی قابلیت طرح یک عامل را نداشته است.

تریجس برگ (۲۰۰۰) در تفکیک عامل روان‌آزرده نتوانست دیگر دوستی دروغین و

1- Nasserbakht

آرمانی‌سازی را به دلیل همبستگی‌های ضعیف در کنار دو مکانیزم دیگر (باطل‌سازی و تشکل واکنشی) قرار دهد. هایاشی (۲۰۰۴) براساس تحلیل عاملی بر پرسشنامه‌ی سبک‌های دفاعی توانست ۳ عامل را از یکدیگر تفکیک نماید. در عامل نخست مکانیزم‌های تفرق، دلیل‌تراشی و انکار در کنار دفاع‌های رشدیافته طنز، والایی‌گرایی، فرونشانی و پیشاپیش‌نگری قرار گرفت. در عامل دوم دفاع‌های نارزنده‌سازی، مجزاسازی، خیالپردازی اوتیستیک، پرخاشگری منفعلانه، فرافکنی و تشکل واکنشی که در واقع دفاع اخیر در داده‌های اندروز و همکارانش (۱۹۹۳) دفاعی روان‌آزرده مسوب می‌گردید و عامل سوم شامل بخشی از دفاع‌های روان‌آزرده شامل دیگر دوستی دروغین، باطل‌سازی، آرمانی‌سازی و بخشی از دفاع‌های رشدیافته می‌گردید (گذار به عمل، بدنی‌سازی، جابه‌جایی، لایه‌سازی). با توجه به مرور ادبیات تحقیق، ناهمگرایی بین داده‌های این مطالعه و یافته‌های اندروز و همکاران (۱۹۹۳) ناپذیرفتنی و به دور از ذهن نمی‌باشد. در این تحقیق مکانیزم تشکل واکنشی نتوانست یک عامل جداگانه را تفکیک نماید و از این رو از فهرست دفاع‌ها حذف گردید. با به یاد آوردن مطالعات قبلی، حذف یک مکانیزم قابل پذیرش است همانگونه که ناصرخت و همکارانش، مکانیزم طنز را از داده‌های خود حذف نمودند (ناصرخت و همکاران (۱۹۹۶). واتسون^۱ و سینها^۲ (۱۹۹۸) تشکل واکنشی و گذار به عمل را در عاملی جداگانه آوردند. استینر^۳ و همکاران (۲۰۰۱) نتوانستند به عوامل یک‌دست نظیر یافته‌های اندروز دست یابند و در کنار عامل‌های رشدیافته رد پای عامل رشدیافته نظیر والایی‌گرایی و در کنار سبک روان‌آزرده دفاع‌های رشدیافته نظیر فرونشانی و طنز را گزارش نمودند. لاور^۴ و همکاران (۲۰۰۱) نیز در عامل رشدیافته خود مکانیزم دیگر دوستی دروغین را که دفاعی روان‌آزرده است گزارش نمودند. بر این اساس می‌توان چشم‌انداز فرهنگی را به عنوان عاملی اساسی در تمایز عامل‌ها از یکدیگر مورد توجه قرار داد (پتراگلیا و همکاران، ۲۰۰۹) به هر حال مکانیزم‌های دفاعی کنش‌های من

1- Watson
3- Steiner

2- Sinha
4- Laor

هستند که در ارتباط با واقعیت و برای تخفیف اضطراب به کار گرفته می‌شوند، از این رو وامدار واقعیتند و شگفت نیست که در فرهنگ‌های متفاوت کنش‌های رویارویی و مهار اضطراب متفاوت نمایان گردند. آن‌چنان که هوسو^۱ و تسنیک^۲ (۱۹۷۲) نیز بر این نکته تأکید ورزیده‌اند که در پاره‌ای از فرهنگ‌های شرقی، مکانیزم‌های رشدنیافته می‌توانند در قالب مکانیزمی رشدیافته نمایان شوند، به عنوان مثال در افتادن با مراجع قدرت در فرهنگ‌های شرقی کاری نابخردانه است و مخالفت با قدرت خود را در قالب مکانیزمی رشدنیافته همچون پرخاشگری منفعلانه نشان می‌دهد و در چنین فرهنگی ابراز اعتراض مستقیم، اضطراب را می‌افزاید نه بیان غیرمستقیم آن. چنین یافته‌ای نشان می‌دهد که می‌توان با مدد تحلیل عاملی یک ابزار در فرهنگی متفاوت از خاستگاه آن، تمایزها و شباهت‌های عوامل را بر اساس بافت فرهنگی نمایان ساخت.

تفاوت در گروه‌های سنی در تحقیقات مرتبط از جمله مطالعه‌ی آندروز با مطالعه فعلی می‌تواند از جمله دلایل ناهمسانی کامل در سبک‌های دفاعی باشد، چه در پاره‌ای از مطالعات نمونه تحقیق از نظر دامنه سنی، گروه‌های وسیعی را دربرمی‌گرفته است و یا در پاره‌ای از آنها تحقیق بر روی نمونه نابهنجار اجرا گردیده بود (آندروز و همکاران، ۱۹۹۳؛ باند و همکاران، ۱۹۹۴؛ باند، ۲۰۰۴). در حالی که مطالعه‌ی فعلی بر روی نمونه‌ی دانش‌آموزی و دانشجویی بهنجار متمرکز بوده و از این نظر مشاهده پاره‌ای از ناهمگرایی‌ها قابل پذیرش می‌باشد.

در کنار تأیید سه عامل در نمونه ایرانی، به نظر می‌رسد که همانگونه که مطالعات متعددی بر روی پرسشنامه سبک‌های دفاعی در فرهنگ‌های مختلف انجام پذیرفته و بر اساس تحلیل عاملی این ابزار فرم‌های کوتاه‌تر و یا بزرگ‌تر آن پیشنهاد گردیده (باند، ۲۰۰۴؛ برونیک^۳ و همکاران، ۲۰۰۵؛ زانارینی^۴ و همکاران، ۲۰۰۹) واریسی و ادامه‌ی مطالعه

1- Hsu
3- Bronnec

2- Tesng
4- Zanarini

فعلی به منظور ارزشیابی و تحول فرم جدیدی از آن در فرهنگ ایران بتواند غنای بیشتری به این گستره ببخشد. علاوه بر آن بررسی این ابزار بر روی گروه‌های مختلف سنی، بالینی و جنسیتی نیز می‌تواند نوع سبک‌های دفاعی را در این گروه‌ها تصریح نماید. چه می‌دانیم که یافتن پاسخی برای ابهام موجود در گستره‌ی دانش، آغازی است برای دامن زدن به ابهام‌های گسترده‌تر که ذهن سیراب ناشدنی جستجوگران علم را همیشه پر می‌کند؛ این مطالعه نیز صرفاً آغازی است برای اینکه بدانیم مکانیزم‌های دفاعی حضور دارند و در سبک‌های مختلف خود را به رخ می‌کشند، اینکه کدام یک رشد یافته، رشد نیافته یا روان‌آزرده‌اند، پرسشی است که این تحقیق در تلاش برای پاسخگویی به آن شکل گرفت و آرائه‌ی پاسخی دقیق‌تر مستلزم در نظر داشتن و توجه به محدودیت‌هایی است که بدانها اشاره گردید و در مطالعات آینده بایستی پی گرفته شود.

تاریخ دریافت نسخه‌ی اولیه‌ی مقاله: ۱۳۸۹/۰۵/۲۳

تاریخ دریافت نسخه‌ی نهایی مقاله: ۱۳۹۰/۰۱/۲۰

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۰/۰۳/۰۱

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

References

منابع

- هومن، حیدرعلی (۱۳۸۰) تحلیل داده‌های چندمتغیره در پژوهش رفتاری، تهران، نثرپارسا.
- حیدری نسب، لیلا؛ منصور، محمود؛ آزاد فلاح، پرویز؛ شعیری، محمدرضا (۱۳۸۶). روائی و اعتبار پرسشنامه سبک‌های دفاعی در نمونه‌های ایرانی، *دانشور*، ۲۲ صص ۲۶-۱۱.
- Andrews, G.; Singh, M., Bond, Michael, (1993). The Defense Style Questionnaire, "*Journal of Nervous and Mental Disorder*, Vol.18 No. 1 pp: 246-256.
- Blackman, J., (2004). *101 Defenses, How the Mind Shields It Self*, Brunner-Routledge
- Bocock, R. (2002). *Sigmund Freud*, London, Routledge, NewYork.
- Bond, M; Gardner, St.; Ch, J.; Sigal, JJ., (1983). Empirical Study of Self-rated Defense Styles, *Archive General Psychiatry*, Vol. 40 pp.333-338.
- Bond, M. (2004). Empirical Studies of Defense Style: Relationships with Psychopathology and Change, *Harv Rev Psychiatry*, September-october.pp:263-278
- Bronnec, M; Corruble, E; Falissard, B; Reynalud, M. (2005). Reports on Defense styles in Depression. *Psychopathology*, 38, 9-15
- Cooper, C; Steven, H., (1998). "Changing Notions of Defense within Psychoanalytic Theory," *Journal of Personality*, Vol: 66 (6) pp: 947-964
- Erwin, E. (2000). *The Freud Encyclopedia: Theory, Therapy and Culture*, London, Routledge, NewYork.
- Evans, D.W.; Seaman, J.L. (2000). Developmental Aspects of Psychological Defense: Their Relation to Self-complexity, Self-perception and Symptomatology in Adolescents, *Child Psychiatry and Human Development*, Vol. 30 (4) p. 237-254.
- Fergusn, E., Cox, T. (1993) Exploratory Factor Analysis: A User Guide, *International Journal of Selection and Assessment*, 1: 84-94.

- Freud, Anna, (1938). *The Ego and the Mechanisms of Defense*, International University Press, NewYork.
- Hayashi, M.; Miyake, Y.; and Minakawa, K. (2004). Reliability and Validity of the Japanese Edition of the Defense style Questionnaire 40, *Psychiatry and Clinical Neurosciences*, Vol: 58, pp: 152-156.
- Hogan, P.H., (2003). *Psychological Testing, A Practical Introduction*, John Wiley & Sons, Inc.
- Hsu, J. and Tesng, W.S. (1972). Inrercultural Psychotherapy, *Archives of General Psychiatry*, Vol: 27 pp: 700-705
- Kaslow, F.W. (2002) .*Comprehensive Handbook of Psychotherapy*, Vol :1 John Wiley & Sons .INC.
- Krejcie, R.V. & Morgan, D.W., (1970). Determining Sample Size for Research Activities, Educational and Psychological Measurement, Vol: 30, pp:607-610.
- Laor, N., Wolmer, L., (2001). The Comprehensive Assessment of Defense Style: Measuring Defense Mechanism in Children and Adolescents, *Journal of Nervous & Mental Disease*, Vol: 189 (6) pp: 360-368.
- Miller, P.H., (2002). *Theories of Developmental Psychology*, Worth Publishers, Fourth Edition.
- Nasserbakht, A.; Araujo, K.; Steiner, H. (1996).A Comparison of Adolescent and Adult Defense Styles, *Child Psychiatry and Human Development*, 27(1) p. 131-147..
- Nishimura, R., (1998). Study of the Measurement of Defense Style Using Bond's Defense Style Questionnaire, *Psychiatry and Clinical Neurosciences*, Vol. 52, pp: 419-424.
- Patil, V.H.; Singh, S.W; Mishra, S; Ponavan, D.T., (2008). Efficient Theory Development and Factor Retenbim, *Journal of Business Research*, 61:162-170.
- Pervin, Lawrence, A.; Cervone, Daniel, John, Oliver. P., (2005). *Personality, Theory and Research*, John Wiley and Sons, INC.

▶ فصلنامه پژوهش‌های نوین روانشناختی

▶ سال ششم، شماره ۲۱، بهار ۱۳۹۰

- Petraglia, J; Thygesen, K; Lecours, S; Drapeau, M., (2009). Gender Differences in self-report Defense Mechanisms: A Study Using the New Defense Style Questionnaire-60, *American Journal of Psychotherapy*, 63,1, Health Module, p:87.
- Ruuttu, T; Pelkonen, M, Holi, M; Karlsson, L; Kiviruusu, O; Heila, H; Tuisku, V; Tuulio, H, Annamari; M., (2006). The Defense Style Questionnaire (DSQ-40) in Adolescents, *Journal of Nervous and Mental Disease*, Vol: 194(2) pp: 98-105.
- Sammallahti, P.R; Holi, M.J; Komulainen, E.J; Aalberg, V.A., (2003). Comparing Two Self-report Measures of Coping the Sense of Coherence Scale and the Defense Style Questionnaire, *Journal of Clinical Psychology*, 59(12).1325-1333.
- Steiner, H; Araujo, K.B; Koopman, Ch., (2001). The Response Evaluation Measure (REM-71) A New Instrument for the Measurement of Defenses in Adult and Adolescents, *American Journal Psychiatry*, Vol: 148 pp: 467-473.
- Tabachnick, B.C; Fidell, L.S., (1996). *Using Multivariate Statistics*, 3rded, NewYork: Harper Collins.
- Trijsburg, R; Vant, S; Adriaan; V, Henricus, L; Hesselink, A.J. and Duivendoorden, H., (2000). Measuring Overall Defensive Functioning with the Defense Style Questionnaire: A Comparison of Different Scoring Methods, *The Journal of Nervous and Mental Disease*, Vol: 188(7) pp: 432-439.
- Watson, D.C and, Birendra, K.S., (1998). Gender, Age and Cultural Differences in the Defense Style Questionnaire-40, *Journal of Clinical Psychology*, Vol. 54(1) pp: 67-75.
- Zanarini, M.C; Weingeroff, J.L; Frankenburg, F. (2009). Defense Mechanisms Associated with Borderline Personality Disorder, *Journal of Personality Disorder*, 23(2) 113-121.
- Zwick, W.R; Velicer, W.F., (1986). Comparison of Five Rules for Determining the Number of Components to Retain, *Psychological Bulletin*, 99: 432-442.